

PRAWO KONSTYTUCYJNE

mgr Anna Kuchciak
2016/2017

STANY NADZWYCZAJNE

Rozdział XI Konstytucji RP

Stany nadzwyczajne

Z A S A D Y

Art. 228 Konstytucji RP

1. *W sytuacjach szczególnych zagrożeń, jeżeli zwykłe środki konstytucyjne są niewystarczające, może zostać wprowadzony odpowiedni stan nadzwyczajny: stan wojenny, stan wyjątkowy lub stan klęski żywiołowej.*

2. *Stan nadzwyczajny może być wprowadzony tylko na podstawie ustawy, w drodze rozporządzenia, które podlega dodatkowemu podaniu do publicznej wiadomości.*

3. *Zasady działania organów władzy publicznej oraz zakres, w jakim mogą zostać ograniczone wolności i prawa człowieka i obywatela w czasie poszczególnych stanów nadzwyczajnych, określa ustawa.*

4. *Ustawa może określić podstawy, zakres i tryb wyrównywania strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela. Ustawa może określić podstawy, zakres i tryb wyrównywania strat majątkowych wynikających*

5. *Działania podjęte w wyniku wprowadzenia stanu nadzwyczajnego muszą odpowiadać stopniowi zagrożenia i powinny zmierzać do jak najszybszego przywrócenia normalnego funkcjonowania państwa.*

6. *W czasie stanu nadzwyczajnego nie mogą być zmienione: Konstytucja, ordynacje wyborcze do Sejmu, Senatu i organów samorządu terytorialnego, ustawa o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej oraz ustawy o stanach nadzwyczajnych.*

7. *W czasie stanu nadzwyczajnego oraz w ciągu 90 dni po jego zakończeniu nie może być skrócona kadencja Sejmu, przeprowadzane referendum ogólnokrajowe, nie mogą być przeprowadzane wybory do Sejmu, Senatu, organów samorządu terytorialnego oraz wybory Prezydenta Rzeczypospolitej, a kadencje tych organów ulegają odpowiedniemu przedłużeniu. Wybory do organów samorządu terytorialnego są możliwe tylko tam, gdzie nie został wprowadzony stan nadzwyczajny.*

REGULACJE USTAWOWE

STAN WOJENNY

ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej
(t.j.: Dz. U. z 2016 r., poz. 851 z późn. zm.)
dalej: ustawa o stanie wojennym

STAN WYJĄTKOWY

ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym
(t.j.: Dz. U. z 2016 r., poz. 886 z późn. zm.)
dalej: ustawa o stanie wyjątkowym

STAN KLĘSKI ŻYWIOŁOWEJ

ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej
(t.j.: Dz. U. z 2014 r., poz. 333 z późn. zm.)
dalej: ustawa o stanie klęski żywiołowej

ustawa z dnia 22 listopada 2002 r. o wyrównywaniu strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela
(Dz.U. z 2002 r., Nr 233, poz. 1955):

Art. 2 ust. 1: *Każdemu, kto poniósł stratę majątkową w następstwie ograniczenia wolności i praw człowieka i obywatela w czasie stanu nadzwyczajnego, służy roszczenie o odszkodowanie.*

Art. 3.

1. *Odszkodowanie przysługuje od Skarbu Państwa.*
2. *Odszkodowanie nie przysługuje, jeżeli strata majątkowa powstała wyłącznie z winy poszkodowanego lub z winy osoby trzeciej.*

Art. 4 ust. 1: *Odszkodowanie przyznaje się na pisemny wniosek poszkodowanego, złożony do właściwego wojewody*

STAN WOJENNY

przesłanki:

- **zewnętrzne** zagrożenie państwa;
- **zbrojna napaść** na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- **wynikające z umowy międzynarodowej zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji.**

wprowadzenie (art.229 Konstytucji RP):

Prezydent RP (na wniosek Rady Ministrów) może wprowadzić **stan wojenny** na części albo na całym terytorium państwa

zniesienie (art.8ust.1ustawyostaniewojennym):

*Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, znosi stan wojenny, jeżeli ustaną przyczyny, dla których stan wojenny został wprowadzony, oraz zostanie **przywrócone normalne funkcjonowanie państwa.***

przypomnienie: !art. 234 Konstytucji RP – ROZPORZĄDZENIE Z MOCĄ USTAWY!

STAN WOJENNY **≠** STAN WOJNY
art.116KonstytucjiRP

art. 231 Konstytucji RP

Rozporządzenie o wprowadzeniu stanu wojennego lub wyjątkowego **Prezydent Rzeczypospolitej przedstawia Sejmowi w ciągu 48 godzin od podpisania rozporządzenia. Sejm niezwłocznie rozpatruje rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej. Sejm może je uchylić bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby**

art. 233 ust. 1 i 2 Konstytucji RP

- Ustawa określająca zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela w czasie stanu wojennego i wyjątkowego nie może ograniczać wolności i praw określonych w art. 30 (godność człowieka), art. 34 i art. 36 (obywatelstwo), art. 38 (ochrona życia), art. 39, art. 40 i art. 41 ust. 4 (humanitarne traktowanie), art. 42 (ponoszenie odpowiedzialności karnej), art. 45 (dostęp do sądu), art. 47 (dobra osobiste), art. 53 (sumienie i religia), art. 63 (petycje) oraz art. 48 i art. 72 (rodzina i dziecko).**
- Niedopuszczalne jest ograniczenie wolności i praw człowieka i obywatela wyłącznie z powodu rasy, płci, języka, wyznania lub jego braku, pochodzenia społecznego, urodzenia oraz majątku.**

STAN WYJĄTKOWY

przesłanki:

- **zagrożenie konstytucyjnego ustroju państwa, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego.**

wprowadzenie (art.230KonstytucjiRP):

Prezydent RP (na wniosek Rady Ministrów) może wprowadzić, **na czas o z n a c z o n y (nie dłuższy niż 90 dni), stan wyjątkowy** na części albo na całym terytorium państwa

art.230ust.2:**Przedłużenie** stanu wyjątkowego może nastąpić **tylko raz, za zgodą Sejmu i na czas nie dłuższy niż 60 dni.**

zniesienie (art.5ust.2ustawyostaniewyjątkowym):

*Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, znosi stan wyjątkowy przed upływem czasu, na jaki został wprowadzony, jeżeli ustaną przyczyny wprowadzenia tego stanu oraz zostanie **przywrócone normalne funkcjonowanie państwa.***

zob.:

Rozdział 4 ustawy o stanie wojennym → „Zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela”
Rozdział 3 ustawy o stanie wyjątkowym → „Zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela”

STAN KLĘSKI ŻYWIOŁOWEJ

przesłanki:

→ w celu zapobieżenia skutkom **katastrof naturalnych** lub **awarii technicznych** noszących **znamiona klęski żywiołowej** oraz w **celu ich usunięcia**;
zob. definicje legalne, art. 3 ustawy o stanie klęski żywiołowej

wprowadzenie (art. 232 Konstytucji RP):

Rada Ministrów może wprowadzić **na czas oznaczony (nie dłuższy niż 30 dni)**, stan klęski żywiołowej na części albo na **całym terytorium państwa**
Przedłużenie tego stanu może nastąpić **za zgodą Sejmu**.

art. 5 ust. 1 ustawy o stanie klęski żywiołowej

Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, może wprowadzić stan klęski żywiołowej z własnej inicjatywy lub na wniosek właściwego wojewody.

zniesienie:

art. 6 ust. 2 ustawy o stanie klęski żywiołowej

*Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, znosi stan klęski żywiołowej na całym obszarze jego obowiązywania lub na części tego obszaru przed upływem czasu, na który został wprowadzony, **jeżeli ustaną przyczyny jego wprowadzenia**.*

art. 233 ust. 3 Konstytucji RP

Ustawa określająca zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela w stanie klęski żywiołowej może ograniczać wolności i prawa określone w art. 22 (wolność działalności gospodarczej), art. 41 ust. 1, 3 i 5 (wolność osobista), art. 50 (nienaruszalność mieszkania), art. 52 ust. 1 (wolność poruszania się i pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej), art. 59 ust. 3 (prawo do strajku), art. 64 (prawo własności), art. 65 ust. 1 (wolność pracy), art. 66 ust. 1 (prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy) oraz art. 66 ust. 2 (prawo do wypoczynku).

Rozdział 3 ustawy o stanie klęski żywiołowej → „Zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela”

Prezentacja została przygotowana na podstawie:

→ Banaszak B., „Prawo konstytucyjne”, Warszawa 2015 r.;

→ Banaszak B., „Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej: komentarz”, Warszawa 2012 r.;

→ Garlicki L., „Polskie prawo konstytucyjne: zarys wykładu”, Warszawa 2016 r.